

Državlјanska in domovinska kultura in etika, 8. razred, 1. teden

(16. 3. – 20. 3. 2020)

1. šolska ura: **KAPITAL IN KAPITALIZEM**

Z učenci 8. a smo to učno vsebino deloma že predelali, v 8. b pa še ne. Oba oddelka imata snov že zapisano v zvezek, zato samo še sledite spodaj zapisanim navodilom za delo.

Obraznava učne snovi:

Večina ljudi opravlja delo v podjetjih, ki so zasebna last. Drugi pa so zaposleni v t.i. javnih ustanovah (šola, zdravstveni dom ...).

- (Zasebno) podjetje:

- **Preberite** besedilo o podjetjih v **učbeniku** na str. **30-35** (poglavja 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

Razmislite:

- Kaj je **uspešno podjetje**? Kaj pomeni, da je **konkurenčno**?
- Kaj vse je **nujno potrebno za nastanek podjetja**?
- Kaj pomeni, če je podjetje **delniška družba**?
- Kaj so to **delnica, borza in dividenda**?

- **Preberite** besedilo o kapitalističnem gospodarstvu v **učbeniku** na str. **36-37** (poglavji 13, 14).

Razmislite:

- Kaj je to **kapitalizem**?
- Katere so **dobre** in katere **slabe plati kapitalizma**? (pomagajte si z zapisom v zvezku)

- Državna ustanova:

- V **spletnem učbeniku** založbe Rokus-Klett na <https://folio.rokus-klett.si/?credit=DKE8UC&pages=38-39> **preberite** vsebino o **javnem podjetju (str. 39-40)** in o **sredstvih za delovanje države (str. 48-49)**. Razmislite:

- Znaš naštet **nekaj državnih ustanov**?
- Zakaj morajo aktivni državljani državi plačevati **davke** in druge prispevke?
- Kaj je to **DDV**? Pomagaj si s povezavo na <https://www.youtube.com/watch?v=8hCWwccTo7c> (Pozor: v času, odkar je nastala oddaja, se je DDV v Sloveniji povišal, zato so pravi odstotki nižje in višje stopnje DDV tisti, ki jih imate zapisane v zvezku.)
- Kaj je to **državni proračun** in kako je sestavljen?

- Utrdite in preverite svoje znanje s pomočjo spletnih vsebin:

- V **spletnem učbeniku** založbe Rokus-Klett na <https://folio.rokus-klett.si/?credit=DKE8UC&pages=54-55> preberite povzetek in odgovorite na vprašanja (str. 54-55).

- Dodatno znanje:

- Zanimiva članka o pozitivnih in negativnih platih kapitalizma v **spletnem učbeniku založbe Rokus-Klett** na <https://folio.rokus-klett.si/?credit=DKE8UC&pages=50-51> (str. 50-51).

Ne pozabite izdelovati vaših projektov – poslovni načrt za vaše podjetje in PP predstavitev!

1. šolska ura: zapis v zvezek (za tiste, ki ste morda manjkali v šoli)

KAPITAL IN KAPITALIZEM

Služba: zasebno podjetje ali državna (javna) ustanova.

1. ZASEBNO PODJETJE

Uspešno podjetje = **plače** za zaposlene in **dobiček** za lastnike.

Konkurenca: podjetja tekmujejo za kupce, tako da skrbijo za nenehen razvoj in napredek.

Nastanek podjetja: Poslovna ideja – poslovni načrt – denarni vložek (kapital).

Delnica: vrednostni papir, ki dokazuje pravico do deleža v dobičku podjetja.

Borza: ustanova za trgovanje z vrednostnimi papirji.

Dividenda: del dobička delniške družbe.

Kapitalizem: gospodarska ureditev, kjer si podjetja prizadevajo za svoje lastnike ustvariti čim večji dobiček.

+ uspešna podjetja plačujejo tudi velike prispevke državi

+ novi in konkurenčni izdelki

- vse je podrejeno pridobivanju čim večjih dobičkov
- je bogastvo zelo neenakomerno porazdeljeno
- nižje plače, brezposelnost

2. DRŽAVNA USTANOVA

Ustanove, ki nudijo storitve vsem državljanom (zdravstvena oskrba, izobrazba, muzeji, knjižnice, varnost, zaščita ozemlja, vodenje sodišč in države, ceste in železnice, informacije).

Davčni zavezanci so vsi državljanji, ki prejemajo dohodek, in vsa podjetja.

Davek na dodano vrednost (DDV) je davek na promet blaga in storitev.

V Sloveniji poznamo dve stopnji DDV:

- splošna stopnja 22 % (na vse izdelke in storitve)
- nižja stopnja 9,5 % (vse življenjsko nujne stvari, npr. hrana, zdravila, prevoz oseb, obnova stanovanj ...)

Državni proračun:

Prihodki: davki, prispevki, carine, javna lastnina

Odhodki: javna uprava, javno šolstvo, kultura, obramba, socialna pomoč ...